

POT PROJEKTA REKONCEPTUALIZACIJA ČASA V VRTCU TRŽIČ / Nataša Brzin, univ. dipl. pedagoginja,
profesorica sociologije, svetovalna delavka / Vrtec Tržič

UVOD

Osnovni koncept našega projekta Rekonceptualizacija časa v vrtcu izhaja iz kurikularnega cilja »rekonceptualizacija in reorganizacija časa v vrtcu«. Slovenskemu projektu, ki ga je izvajal Zavod RS za šolstvo, smo se v Vrtcu Tržič priključili v letu 2012 z namenom izboljšati, reorganizirati izrabo časa. Pri tem smo se zavedali, da časovna organizacija dela v vrtcih še ne zagotavlja optimalnih pogojev za kakovostno delo, in v prvem obdobju smo se osredotočili na analizo stanja, in sicer na strukturni ravni, v nadaljnjih korakih pa prešli na izboljšanje kakovosti na procesni ravni.

OPREDELITEV PROJEKTA IN NALOGE PROJEKTA

Upoštevanje različne ravni organizacije življenja in dela vrtca ter vpetost v ožje in širše okolje vrtca narekujeta raznolikost tudi v časovni organiziranosti nalog strokovnih delavcev. Smotrno rekonceptualizacijo delovnega časa v vrtcu podpira fleksibilna organizacija delovnega časa, s katero naj bi se zagotovili večja časovna fleksibilnost pri izvajanju programa in večja izbira različnih dejavnosti za otroke v celem dnevu (Zore 2007).

V prvem delu projekta smo bili usmerjeni v optimalizacijo delovnega časa strokovnih delavcev, oblikovanje urnikov v skladu s prihodi in odhodi otrok iz vrtca, upoštevanje sočasnosti predvsem v oddelkih 4–6 let v času po kosilu. Ugotavljali smo, kako se načrtujeta organizacija časa in potek dejavnosti v času od kosila do združevanja oddelkov v skladu s Kurikulumom za vrtce, kako se sodeluje z otroki, kakšno je sodelovanje s strokovno sodelavko. Preverili smo oblikovane urnike, dnevni red v skladu s poslovnim časom vrtca, delovni čas strokovnih delavcev in upoštevanje sočasnosti. Opravili smo analizo organizacije časa in preživljanja časa po kosilu, pregledali različne modele

organizacije časa v drugih vrtcih in na podlagi zbranih ugotovitev pripravili prioritete naloge. Te aktivnosti so bile potrebne za prehod na procesne spremembe, ki so sledile. Svoji vlogi v projektu so imeli tudi otroci in starši. V anketi so starši lahko anonimno izpostavili vse dvome, dileme in podali svoje predloge, otroci pa so svoje predloge podali v projektih, ki so se izvajali v posameznih skupinah.

CILJI PROJEKTA

Na procesni ravni:

- poglobljanje kritičnih pristopov strokovnih delavcev k uresničevanju ciljev kurikuluma;
- preseganje subjektivnih teorij vzgojiteljic pri načrtovanju počitka;
- preseganje rutine, pri načrtovanju počitka poskrbeti, da se ponujene dejavnosti in igra vsakodnevno razlikujejo;

- vpeljevanje novih alternativnih oblike počitka;
- vpeljevanje novih oblik sproščanja, umirjanja, sprostivnih iger, uspavanja;
- iskanje novih alternativnih oblik preživljanja časa po kosilu, združevanje otrok, ki ne počivajo;
- oblikovanje novih koticov za počivanje ali umirjeno igro;
- načrtovanje počitka z aktivno udeležbo otrok (starejši oddelki).

Na strukturni ravni:

- optimizacija delovnega časa strokovnih delavcev;
- oblikovanje dnevnega reda v skladu s poslovnim časom vrtca;
- oblikovanje urnikov v skladu s prihodi in odhodi otrok iz vrtca;
- upoštevanje in oblikovanje racionalne sočasnosti.

Na posredni ravni:

- usklajevanje organizacije dela in življenja vrtca s potrebami staršev in njihovimi pričakovanji in željami.

POTEK PROJEKTA

Projekt se je izvajal in realiziral na osnovi akcijskih načrtov, ki smo jih pripravili za vsako šolsko leto posebej. Strokovni tim se je srečeval na delovnih sestankih približno na dva meseca. Letna evalvacija se je opravila ob koncu vsakega šolskega leta. Delne evalvacije posameznih delnih nalog so se sproti obravnavale na sestankih kolegija, aktivnih enot, vzgojiteljskem zboru in se evalvirale prek intervjujev, anket, hospitacij, ciljnih opazovanj.

ANALIZA STANJA DEJAVNOSTI PO KOSILU DO ZDRUŽEVANJA ODDELKOV

Prva študija primerov med oddelki in analiza izvajanja dejavnosti v času po kosilu je bila prva naloga, ki smo jo opravili. Izbrali smo metodi neposrednega opazovanja v oddelkih in intervju s strokovnimi delavci vrtca. Pridobili smo vpogled, uvid v izvajanje dejavnosti po kosilu, ko se po večini izvajajo počitek in druge oblike dejavnosti v starejših oddelkih in spanje v

mlajših oddelkih. V intervjujih smo z vzgojitelji ugotavljali odgovore na naslednja vprašanja:

- Ali imajo otroci možnost izbire počivati/ne počivati?
- Kakšna je vloga vzgojiteljice/pomočnice vzgojiteljice?
- Katere oblike uspavanja, počivanja, umirjanja uporabljajo?
- Kaj delajo otroci, ki ne zaspijo?
- Kakšna je izbira aktivnosti, sledenje potrebam otrok, individualizacija?
- Kako se spremlja in dokumentira preživeti čas po kosilu do združevanja oddelkov?
- Katere spremembe vzgojiteljice načrtujejo za spreminjanje, izboljšanje prakse v oddelkih, v enoti vrtca?
- Kje vidijo strokovne izzive pri vpeljevanju sprememb?

Analiza stanja je pokazala, da se v starejših oddelkih število otrok, ki spijo, manjša, čas spanja ali počitka pa vse bolj krajša, predvsem glede na starost otrok. V starejših oddelkih

otroci počivajo (le v dveh primerih občasno nimajo počitka in takoj po kosilu izvajajo umirjeno igro), najpogosteje ležijo na ležalkah ali penah in poslušajo pravljico, glasbo, instrumente, pesmi, nekoliko manj pogosto se sproščajo ob drugih sprostitvenih tehnikah in oblikah sproščanja. Vzoredno najpogosteje poteka umirjena igra pri mizah. Otroci imajo možnost izbire igre, najpogosteje po končani pravljici. Igre so bolj umirjene narave. Nekaj je individualne igre in nalog iz tekočih projektov. V nekaterih oddelkih se ponudi možnost izbire prostora, kje otrok želi počivati. V posameznih oddelkih se omenjajo druge oblike dejavnosti: odhod na igrišče, igra v drugih prostorih vrtca.

V starosti 1–3 let v času po kosilu otroci spijo in po počitku sledi čas, namenjen negi otrok in oddaji otrok staršem. Vzgojiteljice v tem času glede na možnosti opravijo posamezne obveznosti iz vodenja dokumentacije, izkoristijo se odmori, opravijo tudi nekatere druge obveznosti (ureditev igralnice, sredstev, knjižnice ...). Tim opravi tudi kratko dnevno evalvacijo dejavnosti. Navaja se tudi, da bi lahko bilo sodelovanje v tandemu boljše, kot je.

ANALIZA IN PRIPRAVA MODELOV ORGANIZACIJE DELA, URNIKOV V VSEH ENOTAH VRTCA TRŽIČ

Izvedba študije prihodov in odhodov otrok iz vrtca v časovnih intervalih 15 minut, dnevne prisotnosti otrok, združevanja otrok je bila izvedena v mesecu septembru 2013 (analiza se ponovi vsako leto v drugi polovici septembra).

Na podlagi analize in pregleda različnih modelov delovnega časa strokovnih delavcev v okviru poslovalnega časa so vodje enot oblikovale urnike strokovnih delavcev vrtcev tako, da so upoštevale potrebe otrok, staršev, optimalno fleksibilnost in specifičnost posameznih enot in ob upoštevanju različnih kriterijev (delovna obveznost, sočasnost, odmor za malico, poslovni čas vrtca in zakonodaja s področja delovanja vrtcev).

IZOBRAŽEVANJE STROKOVNIH DELAVCEV S PODROČJA RUTINE IN SPREMINJANJE SUBJEKTIVNIH TEORIJ VZGOJITELJIC

Za vse strokovne delavce smo izvedli predavanje dr. Marcele Batistič Zorec Dnevna rutina in počitek in spanje v vrtcu; s predpostavko o subjektivnih teorijah vzgojiteljic, da so to osebna pojmovanja, naše osebne ideje, ki jih imamo o nekem pojavu in ki nam pomagajo razložiti svet. Pogosto so čustveno in vrednostno obarvane, poleg tega pa niso povsem zavestne in logične in v veliki meri vplivajo tudi na vzgojo otrok in se pri delu v vrtcu izražajo predvsem v manj strukturiranih segmentih dneva, torej tudi v dnevni rutini, prikritem kurikulumu ipd. (Batistič Zorec 2012).

Na predavanju smo se zato dotaknili naslednjih vsebin: dnevna rutina in počitek, spanje v vrtcu, obravnava vprašanj in razjasnitve pomena dnevne rutine, prikritega kurikuluma, kje so težave, počitek in spanje nekoč in danes, počitek v povezavi s kurikulumom, individualizacija. S predavanjem smo želeli vplivati predvsem na spreminjanje subjektivnih teorij vzgojiteljic s kritično presojo teorije in prakse, razumevanje kulturnih razlik, sprejemanje spreminjanja strokovne prakse, pogleda na rutino, prikriti kurikulum.

IZVEDBA ANKETE S CILJEM PRIDOBITI MNENJE IN OCENO STARŠEV O PREŽIVLJANJU ČASA PO KOSILU IN IZVAJANJU POČITKA V NAŠEM VRTCU

Anonimni anketni vprašalnik za starše, ki je bil poslan vsem staršem v Vrtcu Tržič, je pokazal visoko stopnjo zadovoljstva staršev o izvajanju počitka v našem vrtcu. V razpredelnici so podani rezultati ankete.

ORGANIZIRANOST DEJAVNOSTI DOPOLDNE

V okviru projekta ZRSŠ smo izvedli opazovanja v oddelkih različno starih otrok v različnih časovnih obdobjih v štirih oddelkih različnih starostnih skupin. Za podlago pri opazovanju smo uporabili opazovalno listo ZRSŠ (Zorec 2012). Opazovali in spremljali

smo število otrok v posameznih časovnih intervalih. Opazovali smo, kaj je prevladujoča dejavnost v oddelku ob določenih urah dneva: vodena dejavnost, rutinska dejavnost, samostojna igra, opazovanje otrok.

Ob tem smo ugotovili, da največ vodenih dejavnosti poteka med 9. in 11. uro, v vseh oddelkih se izmed vodenih dejavnosti, rutinskih dejavnosti, samostojne igre, opazovanja otrok največkrat pojavi rutinska dejavnost, samostojna igra se pojavi največkrat v času od 7. do 11. ure, rutinska dejavnost pa se pojavlja enakomerno v vseh oddelkih ne glede na starost in čas.

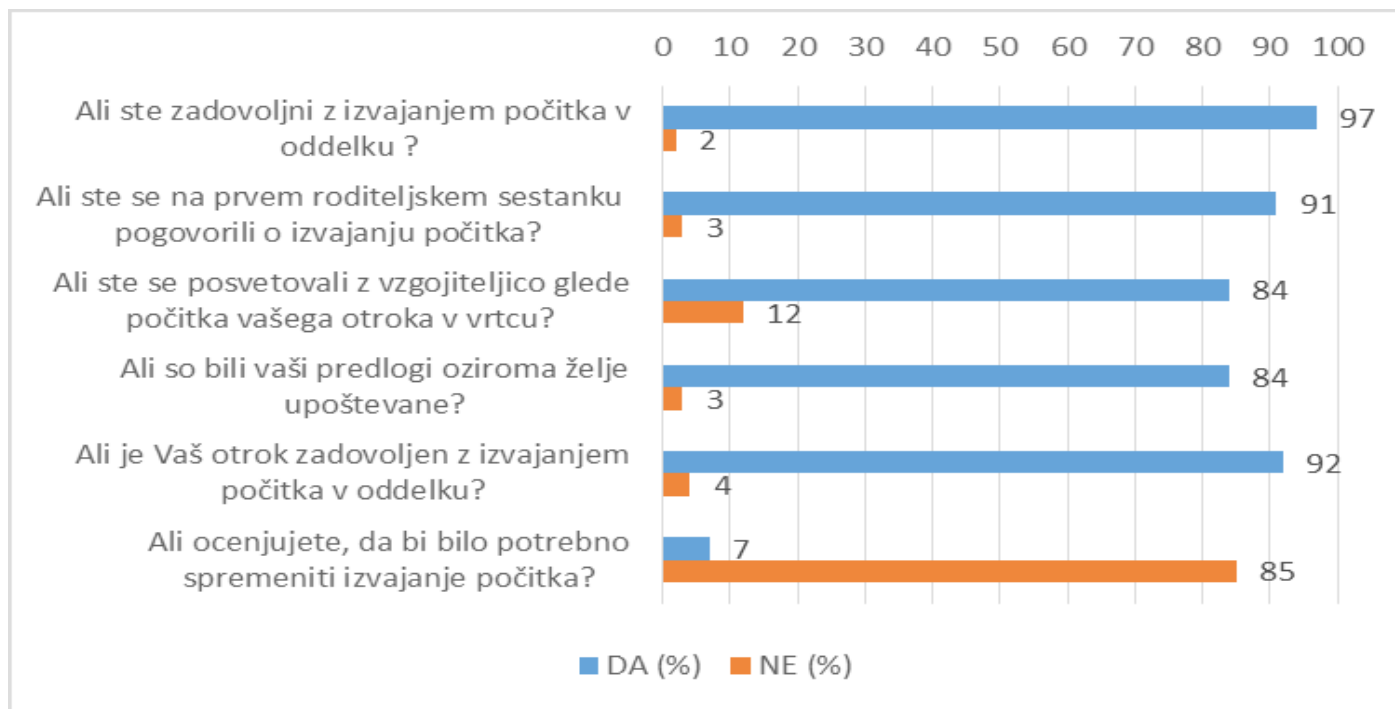
SPREMINJANJE PRAKSE

Na osnovi ugotovitev in opravljenih razgovorov so strokovne delavke v nadaljevanju projekta v svojih oddelkih iskale nove oblike in rešitve za čim kvalitetnejšo izvedbo počitka. Usmerjene so bile v spremljanje in opazovanje otrokovih potrebe po počitku, vključenosti otrok, dobrega timskega sodelovanja.

V enem izmed oddelkov (4–5 let) so tako izvedli tudi projekt *Kakšen bi bil počitek po moji želji*. Otroci so predlagali različne mogoče oblike počitka in na koncu izbrali nekaj predlogov, vse pa so tudi realizirali v naslednjih mesecih. V času počitka so se odvijale dejavnosti v koticčkih: koticček z umirjeno glasbo, pravljicni koticček, tihi igralni koticček, koticček za ležanje. Projekt se je kot primer dobre prakse predstavil na starostnih aktivih.

Neposredno opazovanje je potekalo prek hospitacij ob izvajanju dejavnosti v času po kosilu do odhoda domov v vseh oddelkih v vrtcu. Opazovanje se je izvedlo z namenom primerjati zapisano stanje z dejanskim stanjem. Pozornost je bila usmerjena v oblike počitka, prilagajanje otrokovim potrebam in možnosti izražanja potreb ter izvedbi in dolžini počitka v posameznih oddelkih.

S posameznimi strokovnimi timi se je opravil tudi individualni pogovor o poteku izvajanja počitka. Pogovori so

vsebovali poglede strokovnih delavk na počitek, kakšno je sodelovanje obeh strokovnih delavk v oddelku in kako zagotavljata individualne potrebe otrok. Razgovor je bil naravnani tudi za pomoč in uvid pri spreminjanju prakse. V teh razgovorih so bile zaznane tudi posamezne subjektivne teorije vzgojiteljic.

SEZNANJANJE STARŠEV O OBLIKAH POČITKA V NAŠEM VRTCU

Za vse starše smo oblikovali zloženko z naslovom Spočiti rastemo kot gobice, kjer smo predstavili spanje in izvajanje počitka v našem vrtcu. Staršem smo z zloženko predstavili otrokovo potrebo po spanju, počitku, oblike počitka v različnih starostnih obdobjih in kako otroke sproščamo, umirjamo.

OBLIKOVANJE PRIROČNIKA – PRIPOROČIL ZA POČITEK IN SPANJE V VRTCU

Strokovni tim je oblikoval interni priročnik – priporočila Počitek in spanje v vrtcu (Brzin in drugi 2014).

V priročniku smo se v uvodu dotaknili teoretičnih pogledov na spanje in počitek, nadaljevali pa z vsebinami: počitek in spanje kot del prikritega kurikuluma, načrtovanje in zapis počitka, vloga otroka pri počitku, vloga staršev pri počitku, potek počitka: prehod

med kosilom in počitkom, zračenje in hrup, svetloba, postavitve ležalnikov, zasebnost, uspanje in umirjanje otrok, trajanje počitka, vpliv strokovnih delavcev na potek počitka, čas po počitku, Glasbena lekarna.

ANALIZA UVEDENIH SPREMENB

V zadnjem delu projekta smo z vsemi strokovnimi timi znova opravili pogovore – intervjuje o spremembah pri poteku izvajanja počitka, o iskanju sprememb v oddelku, ugotavljali smo, katere dejavnosti opravljata vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice v času od 13. do 15. ure v oddelku in zunaj njega, s koliko otroki sodeluje odrasli v oddelku, kako zagotavljata individualne potrebe otrok, kako evidentirata dejavnosti po kosilu, kakšno je sodelovanje s sodelavko, sodelavkami sosednjih oddelkov ...

Na pogovorih je bilo zaznati spremembe v razmišljanju in načrtovanju počitka. Strokovne delavke poročajo, da se upoštevajo individualne potrebe otrok, možnost počivati/ne počivati in umirjanje ali uspanje postaja vse bolj raznoliko. Ponujenih je več dejavnosti za budne otroke.

Projekt se je uvajal postopno, strokovne delavke razmišljajo o umirjanju, počitku ali spanju in spreminjajo čas

po kosilu v svojem tempu in glede na starost otrok. Projekt se je gradil in se uvajal po preišljenih korakih.

Cilj preseči rutino pri načrtovanju počitka se je presegel predvsem pri različnih oblikah sproščanja in umirjanja. Ugotavlja se, da po krajši umiritvi otroci mirneje nadaljujejo načrtovane dejavnosti.

Načrtovanje počitka z aktivno udeležbo otrok (starejši oddelki) se vpeljuje postopno, po korakih. Alternativne oblike počitka so se lotili v posameznih oddelkih, kjer so strokovne delavke dobile potrditev tudi od staršev. Nove alternativne oblike se pojavljajo predvsem v oddelkih od 5 do 6 let. V starejših oddelkih ni cilj, da otroci zaspijo, temveč da se umirijo in spočijejo po obroku. V tem času se zmanjša hrup in umiri gibanje. Večjih časovnih zamikov kosila ni bilo zaznati.

Več se uporabljajo prostori in kotički ob igralnicah. V posameznih oddelkih so strokovne delavke bolj sistematično postavile opremo in kotičke v igralnici, kar omogoča posameznim otrokom mirnejši počitek in bolj sproščeno igro.

Z beleženjem počitka v dnevnikih se ta čas še bolj sistematično načrtuje in se s tem dviga kakovost dela.

SLEDENJE KAKOVOSTI

Sestanki strokovnega tima so bili pogosti, strokovni tim je delo presojal in evalviral sproti. Med samim projektom je bilo tako izvedenih več intervjujev, anket, hospitacij, ciljnih opazovanj in spremljanj, na osnovi katerih smo načrtovali nadaljnji proces. Poleg vseh strokovnih delavcev smo v projekt vključevali tudi starše in otroke, kjer smo s povratno informacijo preverjali učinke projekta.

Sledili smo strukturni, procesni in posredni ravni kakovosti (Marjanović Umek in drugi 2005), naše aktivnosti pa preverili – primerjali tudi s kazalci kakovosti po modelu Korak za korakom. Tako smo izpostavili strukturno procesno in posredno raven in poiskali, ali so naše aktivnosti vključevale tudi kazalce kakovosti, kot so interakcije med odraslimi, otroki, kakšno je bilo partnerstvo med družino in vrtcem, koliko je bilo vključevanja, spoštovanja

inkluzije, v katerih delih, nalogah projekta smo dobro spremljali, ocenjevali in načrtovali, koliko in kje smo uporabili različne strategije poučevanja, ali smo dobro ozavestili pomen učnega okolja in implementirali prakso s širjenjem profesionalnega in osebnega razvoja kot tudi z lastnim reflektiranjem.

Literatura:

Batistič Zorec, M. (2012) *Dnevna rutina in počitek in spanje v vrtcu*. Prosojnice.
 Brzin N., Durjava N., Meglič M., Ručigaj M., Štucin A. (2014) *Počitek in spanje v vrtcu Tržič*. Interni priročnik. Tržič: Vrtec Tržič.
 Dolar Bahovec E. in Kodelja Z. (1996) *Vrtci za današnji čas*. Ljubljana: Center za kulturološke raziskave pri Pedagoškem inštitutu, Društvo za kulturološke raziskave.
Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Marjanović Umek L., Fekonja U. in Bajc, K. (ur.) (2005) *Pogled v vrtec*. Ljubljana: Državni izpitni center.
 Medved I. (2004) *Dnevna rutina v vrtcu nekoč in danes*. V: Dolar Bahovec E. in Bregar Golobič K. (ur.), *Šola in vrtec skozi ogledalo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
 Tankersley D., Brajković S., Handžar S., Rimkiene R., Sabalisuskiene R., Trikič Z. in Vonta T. (2013) *Od teorije k praksi. Vodnik po pedagoških področjih kakovosti ISSA*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
 Zore N., Fras Berro F., Senica M., Stritar U. in Turk M. (2007) *Rekonceptualizacija delovnega časa v vrtcu*. Ljubljana: ZRSŠ.
 Zore N. in Cotič Pajntar J. (2012) *Projekt Rekonceptualizacija časa v vrtcu*. Instrumentarij za spremljanje organizacije časa in poteka dejavnosti v vrtcu. Ljubljana: ZRSŠ.